

GRØNLANDSKE FRIMÆRKER

Af Ib Eichner-Larsen

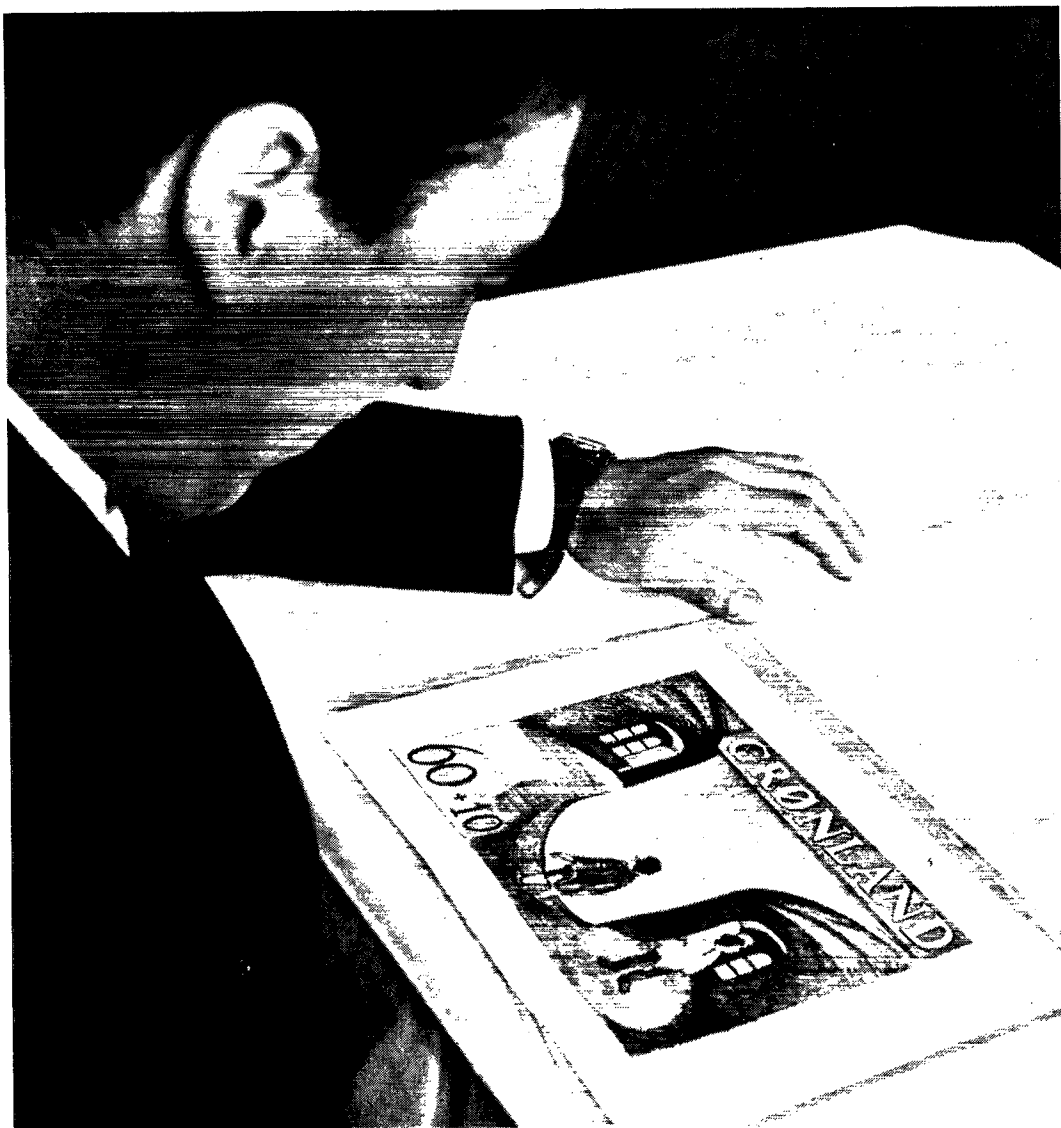
Frimærker er hverdagskunst i miniformat. Et godt frimærke er noget, man *ser* på, og er det samtidig noget, man glædes over, har det ud over sit postale formål gjort god reklame for sit land, har virket som P. R.-agent, ville man vel sige i dag.

Det er sikkert almindeligt bekendt, at den filatelistiske interesse for de grønlandske frimærkeemissioner er umådelig stor. En fornuftig, behersket frimærkepolitik, kombineret med et seriøst valg af kunstnere og motiver har bevirket, at man med forventning ser frem til hvert nyt frimærkes fremkomst. Jeg tænker her specielt på den sagnserie, som begyndte med frimærket „Havets moder“. Det er simpelthen etnografi og folkløse, der her eksporteres. Det er lærde værkers interessante indhold, der rives ud af tornerosesøvnen på bibliotekernes hylder, populariseres og stykkes ud til menigmand som smagsprøver. Det er i realiteten billigbøgernes princip om igen.

Jeg husker, når jeg som dreng fik lov til at sidde og blade i Knud Rasmussens „Myter og sagn fra Grønland“, der fremdeles står i mit barndomshjems bogreol, smukt indbundet i standsmæssig grønlandsk hajskind. Det var beretninger med dertil hørende illustrationer af en vis barskhed, husker jeg – mere i slægt med Grimms end med H. C. Andersens eventyr. En tankeverden, skabt af hårde, ubarmhjertige naturforhold og den dertil hørende psyke hos de mennesker, der levede under disse vilkår.

Det var hele denne verden, som gennem Jens Rosings geniale sagnfrimærker blev bragt ud over den ganske klode. Æren herfor tilkommer ikke Grønlands postvæsen alene. Det må dele laurbærrene med filatelisterne, som i høj grad har bidraget til gennem bytteforbindelser at sprede frimærkerne og dermed kendskabet til den interessante grønlandske kulturverden. Grønlandske frimærker er højt i kurs på det internationale frimærkemarked, og da filatelisterne er folk, der går til bunds i deres hobby – ellers var de ikke filatelistere – tilegner de sig også historien bag frimærket.

Første frimærke i denne ekceptionelle serie var mærket med „Havets moder“, udsendt den 2. maj 1957. Dette frimærke er udførligt omtalt i „Grønlandsk Filateli“, det særtryk af nærværende tidsskrift, som blev udsendt i 1959. Her skriver kontorchef Karlo Lindskog, Odense, om mærkets motiv side 47. Derefter fulgte åndemaneren fra Angmagssalik distriktet under Nalikátêq-dansen, beskrevet af denne artikels forfatter i tidsskriftets nr. 1/1962 side 35.

Jens Rosing præsenterer sit nyeste frimærke.

Siden da er kommet to sagn-mærker, og et tredje er på frimærkeprogrammet for 1968. Den 22. september 1966 fulgte Kågssagsuk-mærket – myten om drengen og ræven, som først ses optegnet af dr. H. J. Rink (1819–93) i „Grønlandske Sagn“. I en artikel i „Frem“ nr. 41/1902 omtales det af Knud Rasmussen og betegnes som et af de bekendteste i hele Grønland. Han har ikke selv medtaget det i sit værk „Myter og Sagn fra Grønland“, men i Jens Rosings version lyder historien bag motivet således:

„Kågssagssuk var en forældreløs dreng, som alle hundsede med. Skulle han ind i et hus, stak man fingrene ind i næseborene på ham og løftede ham over dørtærskelen – derfor fik han så store næsebor. Men en gammel mand fik ondt af drengen og anbefalede ham at opsøge „Kraftens herre“ oppe i fjeldene. Drengen drog til fjelds, iført sin velgørers gamle kamikker. Ved fjeldet Kingigtorsuaq påkaldte Kågssagssuk „Kraftens herre“, der viste sig at være en kæmperæv. Ræven bad drengen sno sig ind i dens hale og holde fast, men idet ræven sprang frem, fløj drengen højt op i luften og trillede så hen ad jorden. I alt tre gange opsøgte Kågssagssuk „Kraftens herre“, og hver gang fik han en flyvetur, og således tabte han sin svaghed. Siden da blev Kågssagssuk en stærk og berømt mand“.

Jens Rosings næste sagnfrimærke blev udsendt den 23. november 1967. Det var fablen om „Islommen og raven“, som blev foreviget. Bag det smukke motiv, som i artistisk udførelse rangerer højt blandt de danske frimærkemotiver, ligger følgende beretning:

„Engang mødtes raven og islommen – det var dengang alle fugle var helt uden farve. Man blev enige om at male hinanden. Med sort mudder malede raven islommen, så den fik de smukkeste mønstre, og det var den særdeles tilfreds med. Nu blev det islommens tur til at male raven, men da den ikke kunne finde på et mønster, så den op og ned ad sig selv og syntes, at den var såre smuk – sådan skulle raven også se ud. Islommen gik i gang, men kom til at slå en klat, hvor der ikke skulle have været nogen. Derover blev raven så gal, at den smurte sig ind i mudderet. – Siden har raven været sort“.

Vi er hermed nået frem til det nyeste sagnfrimærke – Grønlands første egentlige velgørenhedsfrimærke med tillæg til fordel for børneforsorgen i Grønland. Det kommer den 12. september 1968 og udsendes såvel af Generaldirektoratet som af Grønlands postvæsen. Man henvendte sig trygt til Jens Rosing, da dette frimærke skulle laves, og bestilte et frimærkemotiv, som var passende for den fælles indsats for det humanistiske formål. I sandhed en vanskelig opgave, når løsningen ikke skulle være banal.

Men man kom til den rette. Rosing kom i tanke om en vandrehistorie, han selv havde hørt som barn, og som han for fem-seks år siden havde hørt fortalt og optaget på bånd i østgrønlanderens Laurits Níngâvas version. Det var fortællingen eller rettere digtet om to (i visse versioner en) grønlandske drenges umiddelbare indtryk af et besøg i Europa. De fortæller blandt andet:

Vi besteg det menneskegjorte fjeld,
op gennem snoet gang,
op gennem røret.

– Det kan ikke være andet end Rundetårn, de to knægte har besøgt, sagde Rosing til sig selv, og på dette tema byggede han sit frimærke op – det første han har tegnet for Generaldirektoratet iøvrigt. Resultatet blev et herligt motiv – sneglegangen med de benovede drenge i deres grønlandske dragter.

Rosing havde som nævnt hørt beretningen på østkysten, men at den også har cirkuleret på vestkysten af Grønland, ved vi fra H. J. Rink, som bringer en tilsvarende beretning, blot med én hovedperson, Kigutíkâq – „Ham med de store tænder“. Samme gut blev, hedder det, grebet af hjemve og gik ud i skoven, hvor han gav sig til at fælde træer med det forsæt at bygge et skib og sejle hjem. Planerne blev forpurret af et mærkværdigt dyr, som forfulgte ham, og der findes til beretningen en illustration, som viser Kigutíkâq . . . iført jakkesæt og høj hat (!) på vild flugt. Han ender et sted med mange dejlige kvinder, som tager sig af ham med professionel omsorg. Alt tyder nemlig på, siger Rosing, at han endte i et glædeshus!

At „det menneskegjorte fjeld“ er identisk med Rundetårn synes hævet over enhver tvivl. Under alle omstændigheder ved vi gennem Poul Egede, at der var „gjort et digt om Rundetårn“, men desværre blev digtet ikke skrevet ned dengang.